

Grozījumi Maksātnespējas likumā – ko tie maina?

Šī gada 25. septembrī Saeima pieņēma ilgi tapušos un plašas diskusijas izraisījušos grozījumus Maksātnespējas likumā. Lai arī kā samērā reāla tika aplūkota iespēja, ka Valsts prezidents varētu izmantot Satversmes 71.pantā noteiktās tiesības prasīt grozījumu otrreizēju caurlūkošanu, grozījumi šī gada 15.oktobrī tika izsludināti, tie stāsies spēkā 01.01.2015.

MĀRTIŅŠ ALJĒNS, zvērinātu advokātu biroja "Raidla Lejiņš & Norcoux" zvērināts advokāts

Šoreiz – par grozījumiem Maksātnespējas likumā (MNL), kas skar administratora darbību, tiesiskās aizsardzības procesu (TAP) un juridiskās personas maksātnespējas procesu. Nākamajā IFINANCES.LV numurā aprakstīšu grozījumus, kas skar fiziskās personas maksātnespējas procesu.

Izmaiņas, kas skar administratoru darbību

Administrators – valsts amatpersona

Viens no jauninājumiem, kas raisīja plašas diskusijas, ir administratoru pielīdzināšana valsts amatpersonām. Uzreiz gan jāatzīmē, ka pašlaik vēl nav skaidrības, ko tieši šādas izmaiņas administratoru statusā nozīmēs, jo vēl nav izdarīti atbilstoši grozījumi likumā "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā". No tā, kādi tieši grozījumi tiks izdarīti minētajā likumā, būs atkarīgs, piemēram, tas, vai un kādi amata savienošanas ierobežojumi būs saistoši administratoriem. Jebkurā gadījumā ir sagaidāms, ka administratoriem būs pienākums iesniegt valsts amatpersonas deklarācijas, kā arī tiks noteikta stingrāka atbildība par pieļautajiem pārkāpumiem, veicot dienesta pienākumus.

Sertifikāta darbības izbeigšana

MNL tiek papildināts ar normu, kas Administratoru asociācijai ļaus pieņemt lēmumu par administratora sertifikāta darbības izbeigšanu, ja pieļauts administratoru profesionālās ētikas kodeksa normu rupjš pārkāpums. Līdz ar to turpmāk administratora prettiesiska rīcība varēs būt iemesls sertifikāta darbības izbeigšanai ne tikai tad, ja administrators ticis notiesāts par tīšu noziedzīgu nodarījumu, tiesa atcēlusi administratoru sakarā ar to, ka viņš ļaunprātīgi izmantojis

savas pilnvaras, vai ja tiesa pēdējo 2 gadu laikā atcēlusi administratoru no pienākumu pildīšanas par normatīvo aktu pārkāpumiem, bet arī tad, ja viņš nebūs ievērojis Administratoru asociācijas izstrādāto administratoru profesionālās ētikas kodeksu un šāds pārkāpums tiks atzīts par rupju.

Būtiska ir normas atcelšana, kura paredzēja, ka juridiskās personas maksātnespējas procesā, kas pasludināts vienlaikus ar TAP izbeigšanu, administratora pienākumus turpina pildīt administrators, kurš iecelts TAP. Ņemot vērā, ka pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas administratora funkcijas būtiski atšķiras no funkcijām TAP, jo tās ietver, piemēram, kreditoru prasījumu pamatotības izvērtēšanu, parādnieka noslēgto darījumu apstrīdēšanu u.c., minētā norma radīja principiāli nepieļaujamu un nereti negodprātīgi izmantotu situāciju, kad paša parādnieka ieteikta persona pilda administratora pienākumus arī pēc maksātnespējas

Sagaidāms, ka administratoriem būs saistošs pienākums iesniegt valsts amatpersonas deklarācijas, kā arī kļūs stingrāka atbildība par administratoru pieļautajiem pārkāpumiem

procesa pasludināšanas. Līdzīgi mainīta arī norma, kas noteica, ka gadījumā, ja kreditoru sapulce ierosinājusi atcelt administratoru, jauno kandidātu tiesai iesaka kreditoru sapulce. Turpmāk administratora atcelšanas gadījumā jaunu kandidātu izvēlēsies un tiesai ieteiks Maksātnešpējas administrācija.

Kas ir nodrošinātais kreditors?

Grozījumos atrisināts arī jautājums, vai par nodrošinātu atzīstams arī kreditors, kuram ir iekļāta parādnieka manta, taču kīla nodrošina nevis paša parādnieka saistības, bet gan trešās personas saistības. Saskaņā ar grozījumiem kreditors ir uzskatāms par nodrošinātu gan tad, ja parādnieka mantas kīla nodrošina paša parādnieka saistības, gan arī tad, ja parādnieka manta iekļāta, lai nodrošinātu trešās personas saistības. Būtiski ņemt vērā, ka izšķirošais apstāklis ir nevis tas, vai kreditoram ir prasījuma tiesības pret parādnieku, bet gan tas, vai ir iekļāta parādnieka manta. Tādējādi kreditors, kura prasījums pret parādnieku

iesniedzot plānu tiesai, parādniekam tam būs jāpievieno pierādījumi, ka plāns ir nodots visiem kreditoriem

ir nodrošināts nevis ar paša parādnieka, bet gan ar trešās personas mantas kīlu, parādnieka maksātnešpējas procesā ir uzskatāms par nenodrošinātu kreditoru.

TAP plāna saskaņošana ar kreditoriem

Grozījumi novērš šķietamo neskaidrību par to, vai parādniekam ir pienākums nosūtīt TAP pasākumu plānu visiem kreditoriem, vai arī ir pietiekami, ja tas nosūtīts kreditoriem, kuru prasījumu apmērs kopsummā ir pietiekams plāna saskaņošanai. Saskaņā ar grozījumiem, iesniedzot plānu tiesai, parādniekam tam būs jāpievieno pierādījumi, ka plāns ir nodots visiem kreditoriem. Jādomā, ka tādējādi tiks izskausta iepriekš nereti piekoptā prakse, ka parādnieks plānu nosūtīja tikai daļai kreditoru, tādējādi liedzot mazākuma kreditoriem iespēju laikus iepazīties ar parādnieka piedāvāto plānu un izteikt iebildumus pieļautajām nepilnībām.

Palielināta administratora loma TAP

Ar grozījumiem tiek palielināta administratora loma TAP pasākumu plāna sagatavošanas un saskaņošanas kontrolē, tostarp kreditoru prasījumu pamatošības izvērtēšanā. Saskaņā ar grozījumiem parādniekam būs pienākums pēc administratora pieprasījuma sniegt viņam visas ziņas par plāna izstrādi un saskaņošanu, kā arī iesniegt kreditoru prasījumu pamatošību apliecinājošus dokumentus un nodrošināt iespēju klātienē pārbaudīt parādnieka saimniecisko darbību un dokumentus. Administratoram būs tiesības pēc savas iniciatīvas vai kreditora lūguma savā atzinumā sniegt argumentētu viedokli, vai plānā norādītais kreditora prasījums ir pirmšķietami pamatots. Ja administrators atzinumā kādu no kreditoru prasījumiem atzīs par pirmšķietami nepamatotu, attiecīgajam kreditoram būs tiesības iesniegt tiesai pierādījumus par kreditora prasījuma pamatošību. Tas savukārt palielinās tiesas īstenojamo pārbaudes apjomu, jo tiesai šādā situācijā būs nepieciešams izvērtēt administratora atzinumu, ka kreditora prasījums nav pirmšķietami pamatots.

Minētie grozījumi ir vērsti uz to, lai kreditoram, kura prasījumu parādnieks neatzīst, tiktu dota iespēja aizstāvēt savas tiesības gan uz līdzdalību TAP pasākumu plāna saskaņošanā, gan uz maksājumu saņemšanu atbilstoši plāna noteikumiem. Tomēr jāatceras, ka gan administrators, gan tiesa pārbaudīs tikai to, vai prasījums ir pirmšķietami pamatots. Attiecīgi ne administrators, ne tiesa nesniegs galīgo vērtējumu par prasījuma pastāvēšanu un apjomu, un gadījumā, ja parādnieks vai kreditors nepiekrīt prasījuma pirmšķietamās pamatošības izvērtējumam, viņam būs jāceļ prasība tiesā.

Izmaiņas juridiskās personas maksātnespējas procesa regulējumā

Termiņš pieteikuma iesniegšanai

Ar grozījumiem likumā tiek precizēts laiks, kad parādniekam, kurš nespēj nokārtot parādsaistības, ir pienākums iesniegt maksātnespējas procesa pieteikumu. Saskaņā ar grozījumiem parādniekam jāiesniedz maksātnespējas procesa pieteikums, ja tas ilgāk nekā 2 mēnešus nav nokārtojis parādsaistības, kurām iestājies izpildes termiņš. Vienlaikus grozījumi precizē, ka šāds pienākums parādniekam ir tad, ja viņš nav noslēdzis vienošanos ar kreditoriem vai nav tikusi ierosināta TAP lieta. Tādējādi parādniekam, kurš nonācis finansiālās grūtībās, turpmāk būs jāķeras pie šo grūtību risināšanas nekavējoties, jo 2 mēnešu laikā pēc saistību izpildes termiņa iestāšanās parādniekam būs jāspēj vai nu samaksāt parāds, vai vienoties ar attiecīgo kreditoru, vai jāvēršas tiesā ar pieteikumu par TAP lietas ierosināšanu. Ja parādniekam nebūs izdevies realizēt nevienu no šiem nosacījumiem, neatliks nekas cits kā pašam iesniegt maksātnespējas procesa pieteikumu.

Maksātnespējas procesa pasludināšanas ietekme uz tiesvedību civillietās

Tiek precizēta juridiskās personas maksātnespējas procesa ietekme uz tiesvedību civillietās, kas ierosinātas sakarā ar mantiska rakstura prasībām pret parādnieku. Saskaņā ar pašlaik spēkā esošo regulējumu tiesai ir tiesības apturēt tiesvedību, ja mantiska rakstura prasībā atbildētājam ir pasludināts juridiskās personas maksātnespējas process. Saskaņā ar grozījumiem juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas gadījumā tiesvedība būs apturama vienmēr. Turklāt tiesas spriedums, ar kuru pasludināts juridiskās personas maksātnespējas process, būs pamats prasības nodrošinājuma atcelšanai Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā.

Kādā termiņā kreditoram jānovērš trūkumi prasījumā?

Grozījumos pagarināts termiņš, kādā kreditoram jānovērš administratora konstatētie trūkumi kreditora prasījumā: līdzšinējo 5 dienu vietā kreditoram turpmāk būs dodamas 10 dienas. Ņemot vērā, ka minētais termiņš skaitāms no administratora pieprasījuma nosūtīšanas dienas, iepriekš kreditoram ne vienmēr bija objektīvi iespējams laikus novērst administratora konstatētos trūkumus. Jādoma, ka turpmāk šī problēma vairs nebūs tik akūta, jo vismaz vairumā gadījumu 10 dienu termiņš būs pietiekams, lai kreditors spētu novērst trūkumus.

Grozījumi paredz risinājumu gadījumos, kad ir pamats apšaubīt kreditora prasījuma pamatotību, bet kreditors sava prasījuma pamatošanai iesniedzis administratoram tiesas lēmumu par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu vai par saistību piespiedu izpildīšanu brīdinājuma kārtībā. Tā kā saskaņā ar MNL noteikumiem administratoram nav tiesības neatzīt kreditora prasījumu, kas pamatots ar tiesas nolēmumu, minētā norma līdz šim nereti tikusi izmantota negodprātīgi, lai neilgi pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas nodibinātu fiktīvus kreditora prasījumus.

Ja kreditora prasījums pamatots ar tiesas nolēmumu par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu vai par saistību piespiedu izpildīšanu brīdinājuma kārtībā, kreditora prasījumam jāpievieno ne tikai tiesas nolēmuma noraksts, bet arī citi prasījumu pamatojošie dokumenti. Ja administrators, izskatot šos dokumentus, konstatē, ka pastāv pamats apšaubīt kreditora prasījuma pamatotību, viņam ir tiesības 3 mēnešu laikā no kreditora prasījuma iesniegšanas dienas celt tiesā apvērsuma prasību, vienlaikus lūdzot tiesu piemērot pagaidu aizsardzības līdzekli – balssstiesību atņemšanu. Jāatzīmē, ka šādas tiesības administratoram ir tikai gadījumos, kad attiecīgais tiesas nolēmums stājies spēkā, ne agrāk kā 3 gadus pirms juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas.

Parādniekam jāiesniedz maksātnespējas procesa pieteikums, ja tas ilgāk nekā 2 mēnešus nav nokārtojis parādsaistības, kurām iestājies izpildes termiņš

Valdes atbildība

Maksātnespējas likums tiek papildināts ar normu, kas nosaka valdes locekļu atbildību par zaudējumiem, kas parādniekam radušies, ja administratoram netiek nodoti parādnieka grāmatvedības dokumenti vai tie ir tādā stāvoklī, kas neļauj gūt skaidru priekšstatu par parādnieka darījumiem un mantas stāvokli pēdējos 3 gados pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas. Šādos gadījumos par parādniekam nodarīto zaudējumu apmēru tiek uzskatīti maksātnespējas procesā atzītie kreditoru prasījumi pamatparāda apmērā, kurus nav iespējams segt parādnieka maksātnespējas procesa ietvaros.

Prasību par zaudējumu piedziņu parādnieka vārdā ceļ administrators. Tomēr gadījumā, ja administrators šādu prasību nav cēlis, gada laikā pēc maksātnespējas procesa pabeigšanas prasību ir tiesīgs celt arī katrs individuālais kreditors nesegtā prasījuma apmērā.

Minētā norma, saprotams, neizslēdz valdes locekļu atbildību par zaudējumiem, kas parādniekam radušies, jo valdes locekļi nav pildījuši citus savus pienākumus kā krietni un rūpīgi saimnieki. Līdz ar to minētā norma rada pamatu atbildībai par grāmatvedības pienācīgu nekārtošanu vai grāmatvedības dokumentu nenodošanu administratoram.

Šī norma arī atvieglo zaudējumu apmēra pierādīšanas pienākumu, nosakot vienkāršotu formulu zaudējumu aprēķināšanai. Vienlaikus minētā norma palielina valdes locekļu atbildības apmēru, jo ne vienmēr kreditoru prasījumu apmierināšanas neiespējamību izraisa tieši valdes prettiesiska rīcība – šāda situācija var rasties

arī nesekmīgas komercdarbības rezultātā. Līdz ar to valdes locekļiem jārēķinās, ka, nenodrošinot pienācīgu grāmatvedības kārtošānu vai nenododot grāmatvedības dokumentus administratoram, tiem var nākties atbildēt lielākā apmērā. Norma paredz iespēju valdes loceklim lūgt tiesu samazināt zaudējumu atlīdzības apmēru, par kādu ir atbildīgs konkrētais valdes loceklis, ņemot vērā viņa ietekmi uz grāmatvedības kārtošānu un grāmatvedības dokumentu nodošanu administratoram.

Parādnieka mantas pārdošana

Ar grozījumiem ieviestas izmaiņas kārtībā, kādā var tikt pagarināts parādnieka mantas pārdošanas termiņš. Pašlaik spēkā esošajā regulējumā ir norādīts, ka likumā noteikto 6 mēnešu termiņu administrators ar kreditoru sapulces piekrišanu drīkst pagarināt, neierobežojot maksimālo laika posmu, par kādu šis termiņš drīkst tikt pagarināts. Saskaņā ar grozījumiem parādnieka mantas pārdošanas termiņš drīkst tikt pagarināts tikai līdz 6 mēnešiem. Ja administrators vēlēšies pagarināt parādnieka mantas pārdošanas termiņu, viņam būs jāinformē par to kreditori, norādot termiņa pagarināšanas pamatojumu. Ja kreditori nepiekrītīs parādnieka mantas pārdošanas termiņa pagarināšanai, viņiem būs tiesības ierosināt kreditoru sapulces sasaukšanu, lai tajā izlemtu šo jautājumu.

Grozījumi paredz risinājumu situācijā, kad parādnieka mantu nav iespējams pārdot vai mantas pārdošanas ieņēmumi pārsniedz prognozējamus ienākumus. Šādā gadījumā administratoram būs tiesības izslēgt attiecīgo mantu no pārdošanas plāna, uzaicinot kreditorus paturēt mantu sev par tās sākumcenu.

Ja par nenotikušām atzīta gan pirmā, gan otrā parādniekam piederošā nekustamā īpašuma izsole, administratoram būs jānosūta kreditoriem precizēts parādnieka mantas pārdošanas plāns, norādot priekšlikumu rīcībai ar nekustamo īpašumu. Šādā gadījumā kreditoriem būs tiesības lūgt administratoru rīkot trešo izsoli, taču tās izdevumi būs jāsedz lūgumu izteikušajiem kreditoriem. Ja kreditori nelūgs rīkot trešo izsoli, administratoram būs tiesības rīkoties ar nekustamo īpašumu atbilstoši kreditoriem nosūtītajā precizētajā parādnieka mantas pārdošanas plānā.

Izmaiņas paredzētas arī rīcībā ar drošības naudu. Ja neviens izsoles dalībnieks izsolē nebūs solījis, nekustamā īpašuma pirkuma nodrošinājums netiks atmaksāts, bet to ieskaitīs parādnieka mantā. Bez tam administrators būs tiesīgs noteikt izsoles dalības

maksu otrajā izsolē līdz 0,1% apmērā no nekustamā īpašuma vērtējuma (bet ne mazāk par 50 EUR). Dalības maksu, ko iemaksājuši izsoles dalībnieki, atpakaļ neizsniegs, bet to ieskaitīs parādnieka mantā.

Kreditoru prasījumu segšanas kārtība

Ja pēc parādnieka mantas pārdošanas plāna izpildes vēl noritēs tiesvedība, kuras ietvaros tiks izšķirts jautājums par kreditora prasījuma atzīšanu, juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksu saraksta un kreditoru prasījumu segšanas plāna sastādīšana tiks atlikta uz laiku, kad būs stājies spēkā tiesas nolēmums. Līdz ar to šādos gadījumos var ieilgt kreditoru prasījumu segšana.

Ja neviens izsoles dalībnieks izsolē nebūs solījis, nekustamā īpašuma pirkuma nodrošinājums netiks atmaksāts, bet to ieskaitīs parādnieka mantā

Kreditora prasījumi, kas atkarīgi no nosacījuma iestāšanās

Tiek ieviests jauns regulējums kreditoru prasījumiem, kuri atkarīgi no nosacījuma iestāšanās. Pie šādiem prasījumiem pieskaitāmi, piemēram, banku regresa prasījumi, kas tām radušies sakarā ar banku izsniegtajām garantijām. Tā kā laikā, kad pasludināts parādnieka maksātnespējas process, bankai var vēl nebūt radies pienākums izpildīt no garantijas izrietošās saistības, bankas regresa prasījums pret parādnieku var rasties jau pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas.

Iesniedzot savu kreditora prasījumu, kreditoram turpmāk būs jānorāda, vai tā prasījuma tiesības ir atkarīgas no nosacījuma iestāšanās, vienlaikus norādot datumu (ja tāds zināms), līdz kuram nosacījumam jāiestājas. Administratoram, izvērtējot šāda kreditora prasījuma pamatotību, būs tiesības neatzīt kreditora prasījumu, ja viņam būs pamatotas šaubas par to, ka nosacījums iestāsies.

Ja kreditora prasījums, kurš atkarīgs no nosacījuma iestāšanās, būs nodrošināts ar parādnieka mantas ķīlu, naudas līdzekļus, kas iegūti no iekļātās mantas pārdošanas, administrators deponēs Maksātnespējas administrācijas kontā Valsts kasē līdz brīdim, kad kreditors iesniegs Maksātnespējas administrācijai paziņojumu par nosacījuma iestāšanos. Šādā gadījumā naudas līdzekļi tiks glabāti līdz ātrākajam no sekojošiem datumiem:

- 3 gadus pēc iekļātās mantas pārdošanas;
- 5 gadus no maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas vai
- kreditora prasījumā norādītajā datumā, līdz kuram jāiestājas nosacījumam.

Ja kreditors nebūs iesniedzis paziņojumu par nosacījuma iestāšanos līdz minētajam termiņam, naudas līdzekļi tiks izmaksāti pārējiem kreditoriem. ●

Valdes locekļiem jārēķinās, ka, nenodrošinot pienācīgu grāmatvedības kārtošānu vai nenododot grāmatvedības dokumentus administratoram, tiem var nākties atbildēt lielā apmērā